

РОЗДІЛ 3

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

УДК 347.918(477)

ЩОДО КЛАСИФІКАЦІЙ ТРЕТЕЙСЬКИХ УГОД

Бут І.О.,

аспірант кафедри цивільного процесу

Національний університет «Одеська юридична академія»

Стаття присвячена дослідженню класифікацій третейських угод, передбачених чинним законодавством України та вироблених цивільною доктриною. Окрім традиційного поділу на внутрішні (власне третейські) та іноземні (арбітражні) угоди, а також поділу за формою укладання (третейський запис та третейське застереження), автором проаналізовано пропозиції щодо можливості включення до класифікації третейських угод генерального третейського договору та арбітражної угоди *proprio vigore*.

Досліджується практика укладання арбітражних угод, що застосовуються для встановлення юрисдикції міжнародного комерційного арбітражу, а саме: багаторівневі (мультимодальні), альтернативні та опціонні арбітражні угоди.

Вказується, що деякі з таких арбітражних застережень вже застосовуються у внутрішніх третейських угодах та обґрунтовується можливість адаптації й інших видів арбітражних застережень для передачі спору на розгляд третейському суду.

Ключові слова: третейська угода, типові третейські угоди, нетипові третейські угоди, патологічні третейські угоди, багаторівневі третейські угоди, альтернативні третейські угоди, опціонні третейські угоди.

Бут І.А. / ОТНОСИТЕЛЬНО КЛАССИФИКАЦИИ ТРЕТЕЙСКИХ СОГЛАШЕНИЙ / Национальный университет «Одесская юридическая академия», Украина

Статья посвящена исследованию классификаций третейских соглашений, предусмотренных действующим законодательством Украины и гражданской доктриной. Кроме традиционного деления на внутренние (собственно третейские) и иностранные (арбитражные) соглашения, а также разделения по форме заключения (третейская запись и третейская оговорка), автором проанализированы предложения о возможности включения в классификации третейских соглашений генерального третейского договора и арбитражного соглашения *proprio vigore*.

Исследуется практика заключения арбитражных соглашений, которые применяются для установления юрисдикции международного коммерческого арбитража, а именно: многоуровневые (мультимодальные), альтернативные и опционные арбитражные соглашения.

Указывается, что некоторые из таких арбитражных оговорок уже применяются во внутренних третейских соглашениях и обосновывается возможность адаптации и других видов арбитражных оговорок для передачи спора на рассмотрение третейскому суду.

Ключевые слова: третейское соглашение, типичные третейские соглашения, нетипичные третейские соглашения, патологические третейские соглашения, многоуровневые третейские соглашения, альтернативные третейские соглашения, опционные третейские соглашения.

But I.O. / ON CLASSIFICATIONS OF ARBITRATION AGREEMENTS / National University «Odessa Law Academy», Ukraine

The article deals with research of classifications of arbitration agreements, provided by the current legislation of Ukraine and produced by the civil doctrine. In addition to the traditional division into the internal (own arbitration) and international (arbitration) agreements and separation by the form of conclusion (terms of submission and arbitration clause), the author analyzes proposals on the possible inclusion of the general arbitration agreement and arbitral agreement *proprio vigore* into the classification of arbitration agreements.

Practice of arbitration agreements conclusion, used for the established jurisdiction of the international commercial arbitration, is studied to determine the possibility of its use in the domestic civil circulation.

The article analyzes the multi-tiered (multimodal) arbitration agreements, that provide the phased process of dispute settlement finishing in application to the arbitration court; alternative arbitration clauses that provide for the rights of the parties (at least – one party) to choose the arbitration institutions on their own with those agreed in the arbitration agreement; optional arbitration agreements providing for the possibility of the parties (at least – one party) to apply for resolution of the dispute not only to the arbitration court, but also to the state court.

It is noted that some arbitration clauses are already applied in the domestic arbitration agreements and the article justifies the adaptation possibility of other types of arbitration clauses for the transfer of the dispute for consideration of arbitration court, which would allow participants of the arbitration proceeding to choose the most effective wording of arbitration agreements in each situation.

Key words: arbitration agreement, typical arbitration agreements, atypical arbitration agreements, pathological arbitration agreements, multi-tiered arbitration agreements, alternative arbitration agreements, optional arbitration agreements.

Обрання курсу на впровадження і розвиток способів альтернативного вирішення спорів (далі – АВС), закріпленого у Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів [1], потребує подолання негативного відношення населення до третейського розгляду, що суттєво відрізняються від судового. Така популяризація повинна супроводжуватися спрощенням застосування різноманітних способів АВС, а оскільки третейська угода є підставою для залучення та виникнення компетенції третейського суду, існує нагальна необхідність в дослідженні

та законодавчому закріпленні можливості застосування третейських угод, нетипових для сучасної третейської практики.

Дослідженням питань третейського розгляду, зокрема і третейських угод, на сучасному етапі розвитку наукової думки займалися О. М. Балашов, В. С. Балух, О. І. Зайцев, М. Г. Єлісеєв, В. В. Коваленко, С. А. Курочкін, Ю. А. Михальський, О. Ю. Скворцов, М. О. Рожкова, О. С. Перепелинська, Ю. Д. Притика, С. О. Юлдашев.

Заплановане дослідження передбачає також врахування наукових та практичних здобутків у сфері міжнародного

комерційного арбітражу, проблеми якого досліджувалися Л. П. Ануфрієвою, С. Ю. Казачонком, В. В. Комаровим, А. Г. Котельниковим, М. В. Купцовою, М. М. Мальським, В. М. Погорельським, Стівеном Беннетом (Steven C. Bennett), Фредеріком Айземанном (Frederic Eisemann).

Мета статті полягає в актуалізації класифікації третейських угод з врахуванням здобутків сучасної доктрини та практики їх застосування.

Законом України «Про третейські суди» третейська угода визначається як угода сторін про передачу спору на вирішення третейським судом [2]. Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж» (далі – МКАС) у ст. 7 надає більш широке визначення третейської угоди, повністю відтворюючи визначення відповідно до Типового закону про міжнародний торговий арбітраж, прийнятого Комісією ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) від 21 червня 1985 року: арбітражна угода, як підстава для звернення до МКАСу – це угода сторін про передачу до арбітражу всіх або певних спорів, які виникли або можуть виникнути між ними в зв'язку з будь-якими конкретними правовідносинами, незалежно від того, чи мають вони договірний характер чи ні [3]. Така відмінність у назві зазначених угод цілком умовна, оскільки законодавцем було обрано дуалістичний підхід до врегулювання внутрішнього та міжнародного арбітражу окремими законами.

Окрім зазначеного вище поділу третейських угод на внутрішні (власне третейська угода) та іноземні (арбітражна угода), за формою їх укладання розрізняють: 1) третейське застереження, тобто умова, яку включено до тексту основного договору, про передачу на третейський розгляд спору, що може виникнути у майбутньому, 2) третейський запис – окремо викладена письмова угода, що укладається у випадку виникнення спору. Різниця у правовому регулюванні та наслідках для учасників третейського розгляду в залежності від форми укладення відсутня, третейське застереження і запис є незалежними та рівноправними формами. Деякими вченими стверджується, що третейський запис є формою третейського застереження [4, с. 240], таким чином, не дивлячись на розбіжність у моменті їх укладення та моменті виникнення спору, вони об'єднуються в одну групу, з чим погодитися неможливо.

Однак, така класифікація, не є повною, оскільки дослідниками третейського розгляду також іноді виділяється додатково так званий генеральний третейський договір – самостійна угода сторін про передачу на розгляд третейському суду спорів, що виникли або можуть виникнути, між сторонами з певного кола договорів або ж у певній сфері діяльності (тобто такий генеральний договір ширше третейського застереження та запису, оскільки одночасно охоплює або декілька договорів, або ж взагалі всі спори, що можуть виникнути між сторонами). В свою чергу, Л. І. Ануфрієва виділяє також арбітражну угоду *propter vigore* (у власному розумінні) – це окремий документ стосовно арбітражу, що укладається одночасно з основним контрактом, але до виникнення спору за цим контрактом [5, с. 159]. Така угода поєднує у собі ознаки третейського запису (умови містяться в окремому відносно основного договору документі) та третейського застереження (оскільки укладається до виникнення спору та спрямована на майбутнє) і, на нашу думку, є різновидом третейського застереження, не дивлячись на зовнішню форму вираження в окремому документі. Зазначені види третейських угод, безперечно, заслуговують на увагу, однак враховуючи їх змішаний характер, віднести їх до третейського застереження чи запису не вбачається можливим.

Оскільки критерієм для класифікації було взято саме форму укладення третейської угоди, пропонується виділяти: 1) третейські угоди, що включено до тексту основного договору (третейське застереження); 2) третейські угоди, що містяться в окремому документі (третейський запис, генеральний третейський договір, третейська уго-

да *propter vigore* тощо). В цілому така класифікація подібна та прямо впливає з положень ст. 12 Закону України «Про третейські суди». Враховуючи динамічність цивільних правовідносин, їхню диспозитивність, та світову тенденцію до розширення сфери застосування третейського розгляду, поділ третейських угод на дві вказані групи дозволить в подальшому класифікувати нові форми третейських угод, що будуть відмінні від третейського запису чи застереження. В свою чергу, в залежності від спрямованості третейської угоди на вирішення наявного чи потенційного спору, пропонується визначити такі види угод: 1) спрямовані на передачу до третейського суду наявного спору (третейський запис); 2) спрямовані на передачу до третейського суду можливих спорів у майбутньому (третейське застереження, третейська угода *propter vigore*); 3) змішані (генеральний третейський договір).

Також, за способом укладення можна виокремити угоди: 1) укладені шляхом підписання сторонами; 2) укладені шляхом обміну листами, повідомленнями по телеграфу, телеграфу або з використанням засобів електронного чи іншого зв'язку, що забезпечує фіксацію такої угоди; 3) укладені шляхом направлення відзиву на позов, в якому одна із сторін підтверджує наявність угоди, а інша сторона проти цього не заперечує. Також третейські угоди поділяються відповідно до виду третейського суду, до якого сторони передають спір: третейські угоди про передачу спору до постійно діючого третейського суду та угоди про передачу спору до суду *ad hoc* (які, поміж іншого, повинні містити у собі порядок утворення третейського суду та правила третейського розгляду).

Проаналізувавши закордонний досвід, Д. Л. Давиденко пропонує виділяти в залежності від обсягу повноважень, якими наділено третейський суд на підставі третейської угоди: 1) третейські угоди, що не містять обмежень повноважень третейського суду; 2) третейські угоди, що мають обмеження у розмірі сум, що можуть бути стягнені третейським судом (арбітраж з верхньою та нижньою межею – *high-low arbitration*), при чому арбітр заздалегідь не знає про визначений сторонами розмір обмежень і винесене ним рішення виконується лише в цих встановлених межах; 3) арбітраж останньої оферти (*last offer arbitration*), за яким сторони у визначеній послідовності викладають прийнятні умови примирення, а третейський суддя обирає ті, що вважає найбільш справедливими (або ж виносить власне рішення, а виконання підлягатиме та умова, що найбільш наближена до рішення арбітра) [6, с. 23]. Українським законодавством передбачено надання третейському суду необмеженого обсягу повноважень, звичайно, в рамках арбітрабельності спору та заявлених позовних вимог (хоча, потрібно враховувати, що наявність у рішенні третейського суду способів захисту прав та охоронюваних інтересів, які не передбачені законами України, є підставою для відмови у видачі виконавчого документу на примусове виконання рішення третейського суду). Визначення сторонами граничних розмірів сум, що можуть бути стягнуті за рішенням третейського суду, хоча і не заборонено (що може стимулювати боржника добровільно виконати рішення арбітра), все ж спричинить труднощі у подальшому примусовому виконанні, оскільки виконавчий лист видається на підставі рішення третейського суду, а не попередньої угоди сторін. Арбітраж останньої оферти за вказаною моделлю більше подібний до медіації та не може бути застосований третейським судом як юрисдикційним органом, що вирішує спори на підставі чинного законодавства.

В свою чергу Ю. Д. Притика пропонує розмежувати арбітражні угоди за критерієм обсягу спорів, що передаються в арбітраж, на «широкі» (виключають підсудність державного суду щодо всіх дозволених на це категорій спорів з конкретних правовідносин) та «вузькі» (обмежують компетенцію арбітражу конкретними категоріями

спорів із визначених правовідносин, що уможливило не повне виключення підсудності державних судів), а за своїм характером та природою створення поділяє третейські угоди на 1) типові; 2) нетипові та 3) патологічні [7, с. 183].

Типові третейські угоди розробляються безпосередньо постійно діючими третейськими судами з метою запобігання можливим дефектам таких угод, зокрема щодо точного найменування третейського суду, його компетенції тощо та враховують достатню кількість умов, необхідних для дійсності третейської угоди

Так, вирішуючи питання про передачу спору на розгляд до Постійно діючого Третейського суду при Торгово-промисловій палаті (далі – ТПП) України, сторони можуть використати наступне рекомендоване типове третейське застереження: «Будь-який спір, що виникає щодо цього договору або у зв'язку з ним, підлягає передачі на розгляд і остаточне вирішення до Постійно діючого Третейського суду при ТПП України. Сторони погоджуються з тим, що в процесі розгляду і вирішення спору буде застосовуватись Регламент Постійно діючого Третейського суду при ТПП України» [8]. Такі типові застереження носять рекомендаційний характер, а тому можуть бути доповнені іншими умовами в межах чинного законодавства, наприклад, враховуючи положення Регламенту Постійно діючого Третейського суду при ТПП України, який надає сторонам право на свій розсуд визначити кількість третейських суддів, що будуть розглядати спір, місце проведення засідань Третейського суду з розгляду справи, а також мову третейського розгляду, сторони можуть погодити і такі додаткові умови.

Нетипові третейські угоди складаються сторонами самостійно. Це дозволяє найбільш повно врахувати дійсну волю сторін щодо передачі спору на вирішення третейського суду. Сторони, особливо при передачі спору, що вже виник, на розгляд третейському суду *ad hoc*, можуть більш детально передбачити умови третейського розгляду, оскільки третейський суд, створений для вирішення конкретного спору, відповідно до законодавства не має власного регламенту, а всі умови третейського розгляду вирішуються сторонами у третейській угоді.

Патологічні (дефектні) третейські угоди містять у собі різноманітні недоліки, які унеможливають чи ускладнюють встановлення дійсного волевиявлення сторін та реалізацію третейської угоди, що може тягнути за собою як неможливість виконання угоди, так і її недійсність. Вперше такий термін було введено у 1974 році почесним Генеральним секретарем Міжнародної торгової палати Фредеріком Айземаном (Frederic Eisemann), пізніше ним було розроблено критерії, невідповідність яким призводить до патологічності арбітражної угоди: 1) встановлення обов'язкових наслідків для сторін; 2) виключення втручання державного суду в арбітражний процес, принаймні до винесення рішення; 3) надання арбітрам необхідного обсягу повноважень для вирішення спору; 4) визначення швидкої та ефективної процедури розгляду з метою винесення рішення, яке згодом може бути виконано [9, с. 366]. Наприклад, Вищий господарський суд у своєму роз'ясненні «Про деякі питання практики розгляду справ за участю іноземних підприємств і організацій» від 31 травня 2002 року № 04-5/608 наводить лише два випадки, коли арбітражна угода не може бути виконана і господарський суд може розглядати відповідну справу: якщо сторони неправильно виклали назву третейського суду або зазначили арбітражну установу, якої не існує [10], хоча такий перелік невиключний і може бути розширений.

Прикладами таких дефектів можуть бути формулювання, що допускають неоднозначне тлумачення тексту угоди; внутрішні протиріччя; надмірна деталізація застереження, що унеможливило його виконання; посилання на неіснуючу арбітражну інституцію чи обрання у якості арбітрів осіб, які не входять до складу даного третейського суду або ж померли на час звернення, а арбітражна

угода не передбачає можливості альтернативного обрання суддів чи арбітражу тощо.

Сам факт укладення патологічної третейської угоди не завжди унеможливило звернення до третейського суду: такі угоди можуть бути виправлені за згодою сторін (внесенням змін до існуючої угоди чи шляхом укладення нової), а у деяких випадках шляхом мовчазної згоди сторін чи вчиненням конклюдентних дій (наприклад, третейський суд вирішив питання про наявність компетенції на розгляд даного спору, призначає справу до розгляду, а відповідач не заперечує проти цього). Міжнародному арбітражу відомі певні механізми подолання дефектності угод: Європейська конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж від 21 квітня 1961 року (набула чинності для України 07 січня 1964 року) статтею IV, визначаючи елементи третейської угоди, у разі відсутності деяких з них дозволяє вирішувати питання, пов'язані з формуванням чи функціонуванням арбітражу [11], повноваженнями на розгляд таких питань наділені компетентні органи (голови торгових палат країн-учасниць).

Хоча внутрішні третейські суди та міжнародний комерційний арбітраж мають спільні історичні витоки, останньому притаманні й інші види третейських угод, серед яких, на нашу думку, окремої уваги заслуговують багаторівневі, альтернативні та опційні арбітражні угоди (які найчастіше викладаються у формі застереження). Оскільки процедури АВС у закордонній практиці є більш поширеними, угоди такого роду розглядаються саме через призму АВС (що і відображено в англійській мові найменуванні), де замість третейського розгляду може застосовуватись й інший спосіб АВС. Враховуючи те, що в Україні наразі основними способами АВС є переговори та третейський суд, а законодавче регулювання медіації відсутнє (хоча на практиці вона все ж таки може застосовуватись), за такого роду угодами до вирішення спору залучається саме третейський суд.

Багаторівневі (мультимодальні) третейські угоди (multi-tiered dispute resolution clauses), відповідно до яких сторони передбачають можливість звернення до арбітражу по завершенню визначених у застереженні етапів доарбітражного врегулювання (медіація, переговори чи будь-який інший спосіб АВС). Доарбітражна стадія може носити як обов'язковий характер, без якої звернення до арбітражу неможливе, так і факультативний, застосовуючись на розсуд сторін в залежності від обставин спору та її доцільності. Мультимодальне застереження, що носить факультативний характер, з визначенням строку доарбітражної стадії може бути сформульовано, наприклад, таким чином: «Сторони повинні докласти всіх зусиль для врегулювання спору; якщо така можливість відсутня або не вдалося досягти компромісу впродовж 30 днів, спір підлягає передачі на розгляд компетентного третейського суду». Положення щодо намагання сторін вирішити спір шляхом переговорів нерідко включаються і у внутрішні третейські угоди, однак через нечіткість їхнього формулювання та факультативність вони нерідко залишаються поза увагою третейських суддів під час визначення компетенції третейського суду на розгляд конкретного спору.

Застосування такого виду застережень, з одного боку, дозволяє сторонам більш гнучко користуватись власними цивільними правами, уникнути, за необхідності, звернення до третейського суду, вирішивши спір шляхом переговорів; доарбітражна стадія дозволяє сформулювати правову позицію, необхідний пакет документів, доказову базу, що пришвидшить в подальшому і третейський розгляд. З іншого боку, у разі обов'язкового характеру такої стадії, існує можливість для незацікавленої у швидкому роз'язанні спору сторони затягувати передачу спору до третейського суду, а третейським суддям у разі розгляду даного спору також додатково треба надати оцінку виконанню сторонами умов багаторівневого застереження.

Альтернативні симетричні арбітражні угоди можуть застосовуватися сторонами у тому разі, коли ними не було досягнуто згоди щодо єдиної установи, яка б розглядала спір (на відміну від безальтернативних, якими передбачено звернення сторони договору виключно до визначеного третейського суду; зазвичай такі угоди рекомендуються арбітражними інституціями як типові). Сторона, що ініціює арбітраж, вправі звернутися в один із вказаних третейських судів в залежності від задалегідь обумовлених критеріїв (категорія спору, місцезнаходження майна тощо) чи обрати на власний розсуд, враховуючи обставини спору. Альтернативне застереження може бути сформульоване наступним чином: «Для вирішення спорів, що виникають з даного договору чи у зв'язку з ним, сторони погоджуються на альтернативну підсудність, яка полягає в можливості сторони, яка ініціює арбітражний розгляд, на власний розсуд звернутися за вирішенням спору в один з наступних третейських судів: Постійно діючий третейський суд при Асоціації українських банків або Постійно діючий третейський суд при ТПП України».

Угодою між ТПП Російської Федерації та ТПП України в сфері комерційного арбітражу від 01 липня 1999 року наведено дещо інше формулювання арбітражного застереження, відповідно до якого російським та українським фізичним та юридичним особам рекомендовано включати до контрактів арбітражне застереження такого змісту: «Всі спори чи розбіжності, що можуть виникнути з даного контракту чи у зв'язку з ним, підлягають, з виключенням підсудності загальним судам, розгляду арбітражним судом. Якщо відповідачем в такому спорі є російська фізична чи юридична особа, то арбітражний розгляд здійснюється у МКАС при ТПП України відповідно до його Регламенту. Якщо відповідачем в такому спорі є українська фізична чи юридична особа, то арбітражний розгляд здійснюється у МКАС при ТПП РФ відповідно до його Регламенту. Можливі зустрічні позови відповідача повинні передаватися на розгляд у той же арбітраж, що і первинні позови» [12]. Таким чином позивач за даним застереженням фактично позбавляється права вибору арбітражної установи, а критерієм для звернення до того чи іншого арбітражу є країни резиденства відповідача.

Альтернативність такого роду застережень включає в себе право сторони одноособово, безпосередньо перед зверненням до арбітражу, обирати компетентний орган, порядок розгляду спору та мову провадження, однак позивач не вправі обирати право, що застосовується, оскільки такий підхід унеможливив би виконання сторонами своїх договірних зобов'язань (арбітраж застосовує те право, що погоджено сторонами для виконання цивільно-правового договору). Серед недоліків альтернативного застереження вказують намагання сторін договору у разі виникнення спору першими звертатися до арбітражу, який є для них більш вигідним, та як наслідок, можливість одночасного звернення сторін з вимогами до різних арбітражів.

Альтернативні односторонні (асиметричні, диспаратні) арбітражні угоди в свою чергу є такими, які допускають певне відхилення від рівності прав та обов'язків сторін. Якщо звичайне третейське застереження свідчить про волю сторін, спрямовану на відмову від передачі спору, у разі його виникнення, на розгляд державного суду; згоду на передачу спору до третейського суду; наділяє сторін рівними правами та обов'язками щодо звернення до арбітражу та задалегідь не передбачає, яка зі сторін може стати позивачем у третейському розгляді, то одностороннє арбітражне застереження передбачає право звернення до арбітражу лише одній стороні, наприклад: «Не дивлячись на умови договору, відповідно до яких сторони передають спори, які не вдалося вирішити шляхом переговорів, на розгляд до компетентного державного суду, Сторона-1 на власний розсуд може передати спір на вирішення до третейського суду (з наступним зазначенням умов, які ви-

суються до стандартного третейського застереження)». Іноді можливість звернення до третейського суду ставиться в залежність від категорії спору, що передається на розгляд: «Спори, пов'язані зі стягненням заборгованості за даним Договором, а також неустойки та штрафу у зв'язку з простроченням виконання зобов'язання, розглядаються третейським судом (з наступним зазначенням умов, які висуваються до стандартного третейського застереження)». Однак, аналізуючи дане застереження, очевидно, що реальну можливість звернення до третейського суду має лише кредитор за договором.

Опційні арбітражні угоди (hybrid/optional dispute resolution clause), наділяючи сторін правом звернення до арбітражу, дозволяють одній стороні (рідко – сторонам) звертатися за вирішенням спору до компетентного державного суду. Таке застереження може бути сформульовано наступним чином: «Будь-який спір, що виник у зв'язку з даним договором, та який не може бути вирішений шляхом переговорів, остаточно вирішений арбітражем (з наступним зазначенням умов, які висуваються до стандартного арбітражного застереження). Арбітражне застереження в свою чергу не обмежує право Сторони-1 звернутися до компетентного суду з позовом про стягнення заборгованості за продукцію, що було поставлено Сторони-2».

Такі застереження відомі не тільки міжнародному комерційному арбітражу: наприклад, Умовами надання споживчого кредиту фізичним особам Публічного акціонерного товариства Комерційного банку «Приватбанк» відповідно до умов п. 6.76. встановлено, що сторони домовляються, що усі спори, розбіжності або вимоги, які виникають з даного Договору або у зв'язку з ним, у тому числі такі, що стосуються його виконання, порушення, припинення або визнання недійсним, підлягають вирішенню у одному із зазначених судів (за вибором сторони, яка ініціює спір): Кіровоському районному суді м. Дніпропетровська (адреса); Красногвардійському районному суді м. Дніпропетровська (адреса); Жовтневому районному суді м. Дніпропетровська (адреса); Бабушкінському районному суді м. Дніпропетровська (адреса); Васильківському районному суді Дніпропетровської області (адреса); Суд по місцю реєстрації філії ПАТ КБ «Приватбанк», із діяльністю якої виник спір; Постійно діючий третейський суд при Асоціації «Дніпропетровський банківський союз» (адреса), спір розглядається одноособово призначеним Головою Третейського суду суддею, місце розгляду спору: (адреса); Постійно діючий третейський суд при Асоціації «Юридичні компанії України» (адреса суду); спір розглядається одноособово призначеним Головою Третейського суду суддею, місце розгляду спору: (адреса) [13].

Таким чином, арбітражне застереження також могло містити і вказівку на конкретний компетентний державний суд, визначений сторонами. Однак оскільки ст. 112 ЦПК України, що передбачала можливість застосування договірної підсудності, було виключено, компетентний державний суд, що вказаний в арбітражному застереженні, зможе розглянути спір лише за відповідності загальним правилам визначення підсудності.

Результати проведеного дослідження дозволяють запропонувати заміну традиційного поділу третейських угод за формою укладення на третейське застереження та третейський запис поділом на третейські угоди, що включено до тексту основного договору (третейське застереження) та третейські угоди, що містяться в окремому документі (третейський запис, генеральний третейський договір, третейська угода *proprio vigore* та ін.). Окрім цього, вважаємо доцільним включення до класифікації внутрішніх третейських угод нетипових саме для вітчизняного третейського розгляду багаторівневих, альтернативних та опційних третейських угод.

Крім того, якщо двосторонні альтернативні та двосторонні опційні застереження не викликають додаткових

питань щодо їх дійсності, практика укладення виконання односторонніх застережень залишається в Україні невідзначеною. Зважаючи на те, що дана проблема неодноразово вирішується і в зарубіжних країнах, існує нагальна

потреба в подальшому доктринальному обґрунтуванні можливості чи неможливості застосування саме односторонніх третейських застережень, що було б закріплено у законодавстві та відображено у судовій практиці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів : Указ Президента України від 10 травня 2006 року №361/2006 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 19. – Ст. 1376.
2. Про третейські суди : Закон України від 11 травня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 35. – Ст. 412.
3. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24 лютого 1994 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 25. – Ст. 198.
4. Рожкова М. А. Договорное право : соглашения о подсудности, международной подсудности, примирительной процедуре, арбитражное (третейское) и мировое соглашения / М. А. Рожкова, Н. Г. Елисеєв, О. Ю. Скворцов ; Под общ. ред. : Рожковой М. А. – М. : Статут, 2008. – 525 с.
5. Ануфриева Л. П. Международное частное право : в 3 т. – Т. 3 : Трансграничные банкротства. Международный коммерческий арбитраж. Международный гражданский процесс / Л. П. Ануфриева. – М. : Бек, 2001. – 768 с.
6. Давыденко Д. Л. Как избежать судебного разбирательства : Посредничество в бизнес-конфликтах / Д. Л. Давыденко ; Российский центр примирительных процедур. – М. : Секрет фирмы, 2006. – 168 с.
7. Притика Ю. Д. Міжнародний комерційний арбітраж : питання теорії і практики / Ю. Д. Притика. – К. : Ін Юре, 2005. – 516 с.
8. Третейське застереження, рекомендоване Постійно діючим третейським судом при ТПП України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ucci.org.ua/arb/3rdtrib/ua/clause.html>
9. Benjamin G. Davis Pathological Clauses: Frederic Eisemann's Still Vital Criteria / G. Benjamin Davis // Arbitration International. – 1991. – Vol. 7. – No. 4. – P. 365–389.
10. Про деякі питання практики розгляду справ за участю іноземних підприємств і організацій : Роз'яснення Вишого господарського суду від 31 травня 2002 року № 04-5/608 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v_608600-02
11. Европейская конвенция о внешнеторговом арбитраже (от 21 апреля 1961 года) // Международные контракты : сб. междунар. нормат. актов. – 2003. – С. 352–363.
12. Соглашение между Торгово-промышленной палатой Российской Федерации и Торгово-промышленной палатой Украины в области коммерческого арбитража от 01 июля 1999 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.tpprf-mkac.ru/ru/component/download/doc_download/47
13. Умови надання споживчого кредиту фізичним особам («Розстрочка») (Стандарт), затверджені Головою ПАТ КБ «Приватбанк» [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.juniorbank.com.ua/media/files/Docs/4_Loans/RU/5_3_3er.doc

УДК 347.922

ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНУ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ: ДО ПОСТАНОВКИ ПИТАННЯ

Грабовий О.А.,
аспірант заочної форми навчання

Інститут законодавства Верховної Ради України

У статті досліджуються основні підходи до розуміння правової природи «повноважень органу юридичної особи» в цивільному праві та процесі. На основі комплексного аналізу правових концепцій та нормативно-правових актів автор дійшов висновку, що за своєю сутністю повноваження органу юридичної особи є самостійним правовим явищем. Обґрунтовано, що на законодавчому рівні є неприпустимим отождошення категорій «повноваження органу юридичної особи» та «представництво».

Ключові слова: цивільний процес, представництво, орган юридичної особи.

Грабовой А.А. / ПОЛНОМОЧИЯ ОРГАНА ЮРИДИЧЕСКОГО ЛИЦА: К ПОСТАНОВКЕ ВОПРОСА / Институт законодательства Верховной Рады Украины, Украина

В статье исследуются основные подходы к пониманию правовой природы «полномочий органа юридического лица» в гражданском праве и процессе. На основе комплексного анализа правовых концепций и нормативно-правовых актов автор приходит к выводу, что за своей сущностью полномочия органа юридического лица являются самостоятельным правовым явлением. Обосновано, что на законодательном уровне является недопустимым отождествление категорий «полномочия органа юридического лица» и «представительство».

Ключевые слова: гражданский процесс, представительство, орган юридического лица.

Grabovoy A.A. / THE POWERS OF AN ORGAN OF THE LEGAL PERSON: THE RAISING OF THE QUESTION / Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine, Ukraine

Broken author research problematic of the basic approaches regarding the delimitation of the legal nature of the powers of an organ of the legal person and the representative is an important scientific research, which acquires the practical application. The article examines the main approaches to the understanding of the legal nature of the «powers of the authority of a legal entity» and representation in civil law and process. Content research the author manages to explore the classical heritage of understanding authority organ of the legal person, as well as widely and deeply analyzes the modern domestic research on these issues.

Therefore, the author notes that the main difference of the categories is that an organ of the legal person and the legal person is the sole subject of the law. Instead, the representative in relation to the principal is an independent entity and only acting in its best interest. Among other features worth mentioning about the reason of termination, purpose and urgent nature. Named criteria allow precisely the essence of the relationship. In fact, a clear understanding of the powers of an organ of the legal person will facilitate the proper classification and definition of the relationship between the principal and the agent.

On the basis of a comprehensive analysis of legal concepts and legal acts, the author concluded that the essence of the powers of the organ of the legal person is an independent legal phenomenon. Substantiated that at the legislative level is not valid identification categories «powers of the authority of a legal entity» and «representation».

Alarms for the problem can be solved using legal norms that would more clearly governed difference powers authority of a legal entity from the representation.

The author stressed that the initial problem requires further scientific developments establishing similarity corporate representation and powers of an organ of the legal person.

Key words: civil process, representation, body of legal entity.